

**EVROPSKÁ CHARTA
REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH
JAZYKŮ**

Vysvětlující zpráva

Vysvětlující zpráva

Úvod

1. Řada evropských zemí má na svém území regionální autochtonní skupiny hovořící jiným jazykem než většina obyvatelstva. To je důsledkem historických procesů, kdy vytváření států neprobíhalo podle jazykem určených hranic a malá společenství byla často pohlcena většími.

2. Demografická situace takovýchto regionálních či menšinových jazyků je velmi různorodá, pohybuje se od tisícovek až po několik miliónů mluvčích a stejně se liší v jednotlivých státech zákony i praxe, jež se na ně vztahují. Nicméně, všem je společný větší či menší stupeň nejistoty. Mimoto, ať tomu bylo v minulosti jakkoli, dnes je ohrožení jazyků tyto regionální či menšinové jazyky čelí často vyvolané přinejmenším ve stejné míře nevyhnutelnou standardizací pod vlivem moderní civilizace a obzvláště masmédií, jako nepřátelským prostředím či vládní politikou asimilace.

3. Nad situací regionálních a menšinových jazyků už řadu let vyslovují znepokojení různé orgány Rady Evropy. Je pravda, že Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v článku 14 stanoví princip nediskriminace a konkrétně vylučuje, přinejmenším ve vztahu k využívání práv a svobod garantovaných Úmluvou, jakoukoli diskriminaci například na základě jazyka nebo příslušnosti k národnostní menšině. Jakkoli je toto důležité, zakládá to ovšem pouze právo jednotlivců nebýt vystaven diskriminaci, nikoli však systém ochrany menšinových jazyků a společenstev, jež jimi hovoří, na což už dávno, v r. 1957, poukázalo Poradní shromáždění ve své Rezoluci č. 136. V roce 1961 Parlamentní shromáždění ve svém Doporučení č. 285 vyzvalo k zformulování ochranného opatření, jež by doplnilo Evropskou úmluvu a zaručilo práva menšin pěstovat svou vlastní kulturu, užívat vlastní jazyk, zakládat vlastní školy apod.

4. Naposledy pak v r. 1981 Parlamentní shromáždění Rady Evropy přijalo Doporučení 928 o problémech souvisejících s výchovou a vzděláváním v menšinových jazycích a dialektech v Evropě a ve stejném roce Evropský parlament schválil rezoluci věnovanou těmže otázkám. Oba dokumenty dovozovaly, že je nezbytné sepsat chartu regionálních a menšinových jazyků a kultur.

5. V duchu těchto doporučení a rezolucí se Kongres místních a regionálních orgánů Evropy (CLRAE) rozhodl zahájit přípravu Evropské charty pro regionální a menšinové jazyky vzhledem k roli, již místní a regionální orgány budou muset být připraveny sehrát ve vztahu k jazykům a kulturám na místní a regionální úrovni.

6. Samotnému sepsání návrhu charty předcházely průzkumy aktuální situace regionálních a menšinových jazyků v Evropě a poté, v r. 1984, veřejné slyšení s účastí přibližně 250 lidí zastupujících přes 40 jazyků. První verze textu vznikala za pomoci skupiny expertů. Vzhledem k hlubokému a setrvalému zájmu, s nímž Parlamentní shromáždění Rady Evropy a Evropský parlament sledují toto téma, se na formulování textu podíleli zástupci Shromáždění, kteří udržovali kontakty s kompetentními členy Parlamentu.

7. Kongres nakonec ve své Rezoluci 192(1988) navrhl text charty, jež měla mít status úmluvy.

8. Následně této iniciativy, podpořené Parlamentním shromážděním ve formě Doporučení č. 142 (1988), ustavil Výbor ministrů ad hoc expertní skupinu pro regionální a menšinové jazyky v Evropě (CAHLR) a pověřil ji sepsáním charty, jež by brala v úvahu text Kongresu. Tento mezivládní výbor začal pracovat koncem roku 1989. Vzhledem k významné roli zakladatelů tohoto projektu se na schůzi výboru účastnili i zástupci CLRAE a Parlamentního shromáždění. Než byl v r. 1992 definitivní text návrhu charty předložen Výboru ministrů, CAHLR konzultoval specializované výbory Rady Evropy (kultura, školství, lidská práva, spolupráce v oblasti práva, problémy s kriminalitou, místní a regionální orgány, média) a taktéž Evropskou komisi pro šíření demokracie prostřednictvím práva a vzal na vědomí jejich názor.

9. Charta byla přijata ve formě úmluvy Výborem ministrů na 478. schůzi náměstků ministrů 25. června 1992 ve Štrasburku.

Obecné zdůvodnění

Cíle charty

10. Jak bylo vysvětleno v preambuli, charta sleduje převážně kulturní cíle. Byla sepsána k ochraně a podpoře regionálních a menšinových jazyků jakožto ohroženého aspektu evropského kulturního dědictví. Z tohoto důvodu nejenže obsahuje doložku o nediskriminaci ve vztahu k využívání těchto jazyků, ale poskytuje rovněž nástroje nabízející těmto jazykům aktivní podporu: cílem je zajistit v maximální rozumné míře užívání regionálních a menšinových jazyků ve školství a ve sdělovacích prostředcích a umožnit jejich používání v soudním a správním prostředí, v hospodářském a společenském životě a při kulturní činnosti. Pouze tímto způsobem lze těmto jazykům podle potřeby kompenzovat nepříznivé podmínky z minula a nadále je zachovávat a rozvíjet jakožto živoucí aspekt evropské kulturní identity.

11. Charta si klade za cíl chránit a podporovat regionální a menšinové jazyky, nikoli jazykové menšiny. Z tohoto důvodu je důraz kladen na kulturní dimenzi a využívání regionálního či menšinového jazyka ve všech aspektech života jeho mluvčích. Charta nezakládá žádná individuální ani kolektivní práva pro mluvčí regionálních či menšinových jazyků. Závazky smluvních stran ve vztahu k postavení těchto jazyků a k domácí legislativě, jež bude muset být v souladu s chartou zavedena, budou mít zřejmý dopad na postavení dotčených společenství a jejich jednotlivých příslušníků.

12. Svůj koncept charty CLRAE připravil a předložil ještě před dramatickými změnami ve střední a východní Evropě a v kontextu potřeb zemí, jež tehdy již byly členy Rady Evropy. Nicméně, opodstatněnost charty a jejího přístupu k situaci v zemích střední a východní Evropy byla od té doby potvrzena skutečností, že představitelé řady těchto zemí projevují velký zájem o vytvoření evropských norem pro tuto problematiku.

13. Tato charta se nezabývá problémy národnostních celků, které aspirují na nezávislost či změnu hranic, lze však očekávat, že příhodným a realistickým způsobem napomohou zmírnění problému menšin, pro něž je jazyk odlišujícím znakem, jimž napomůže cítit se dobře uvnitř států, do nichž je historie umístila. Posílení možnosti užívat regionální či menšinové jazyky v různých oblastech života rozhodně neposílí dezintegrační tendence, naopak, umožní skupinám, jež těmito jazyky mluví, odložit resentimenty z minulosti jež jim bránily akceptovat jejich místo v zemi, kde žijí, a v Evropě jakožto celku.

14. V této souvislosti je záhodno zdůraznit, že charta nepojímá vztah mezi oficiálními jazyky a jazyky regionálními či menšinovými jako soupeření či antagonismus. Záměrně volí interkulturní a multilingvní přístup, kde má každá kategorie jazyků své vlastní místo. Tento přístup je plně v souladu s hodnotami, jež tradičně prosazuje Rada Evropy ve snaze podpořit bližší vztahy mezi národy, posílení evropské spolupráce a lepší porozumění mezi různými populačními uskupeními v rámci státu na interkulturním základě.

15. Charta nepojednává o postavení nových, často neevropských jazyků, jež se v signatářských státech mohly objevit jakožto důsledek nedávných migračních toků, často podmíněných ekonomickými motivy. V případě populací hovořících těmito jazyky vyvstávají specifické problémy související s integrací. CAHLR dospěl k názoru, že tyto problémy si zaslouží samostatný přístup pomocí konkrétního právního nástroje, bude-li to zapotřebí.

16. Na konec by mělo být zmíněno, že některé členské státy Rady Evropy již uplatňují přístup, který jde nad rámec některých požadavků charty. Ustanovení charty je v žádném případě nehodlají v tomto jejich právu omezit.

Základní pojmy a přístup

Pojetí jazyka

17. Koncept jazyka, jak jej charta používá, se soustřeďuje primárně na jeho kulturní funkci. Proto není

definován subjektivně tak, aby posvěcoval individuální právo, tj. právo mluvit “vlastním jazykem”, jelikož definování tohoto jazyka je na každém jednotlivci. Charta taktéž nespolehá na politicko-sociální či etnickou definici, jež jazyk popisuje jakožto vehikulum konkrétní sociální nebo etnické skupiny. V důsledku toho se charta dokáže vyhnout definici pojmu lingvistické menšiny, jelikož jejím cílem není specifikovat práva etnických a/nebo kulturních menšinových skupin, nýbrž chránit a podporovat regionální či menšinové jazyky jako takové.

Použitá terminologie

18. Před jinými výrazy, jako například “méně rozšířené jazyky”, upřednostnil CAHLR termín “regionální a menšinové jazyky”. Adjektivum “regionální” označuje jazyky, jimiž se hovoří na omezené části území státu, kde však jimi může hovořit většina občanů. Termín “menšinové” se vztahuje k situaci, kdy je jazyk buď používán osobami, které nežijí soustředěně na určité části území státu, anebo jím hovoří skupina osob, jež, ačkoli je soustředěna na určitém území státu, je početně menší než populace tohoto regionu, hovořící většinových jazykem země. Obě adjektiva tudíž popisují faktická kritéria a nikoli právní pojmy a v každém případě se vztahují k situaci v dané konkrétní zemi (například menšinový jazyk jednoho státu může být většinových jazykem jiného státu).

Absence rozlišení mezi různými “kategoriemi” regionálních a menšinových jazyků.

19. Autoři charty čelili problému velkých rozdílů, jež panují v postavení regionálních a menšinových jazyků v Evropě. Některé jazyky pokrývají relativně rozsáhlá území, mluví jimi početná populace a těší se jisté schopnosti rozvoje a kulturní stability, jinými pak hovoří jen velmi malá část obyvatelstva, vyskytují se jen na omezeném území anebo v kontextu velmi výrazné menšiny a s již velmi narušeným potenciálem přežití a rozvoje.

20. Autoři nicméně rozhodli, že se nebudou pokoušet definovat různé kategorie jazyků podle jejich objektivního postavení. Takový přístup by nevystihl rozmanitost postavení různých jazyků v Evropě. Ve skutečnosti je každý regionální či menšinový jazyk případem sám o sobě a nemá smysl pokoušet se jej natlačit do nějakých skupin. Bylo tedy rozhodnuto zachovat jednotný pojem regionální či menšinový jazyk s tím, že jednotlivé státy své počínání přizpůsobí situaci každého z daných jazyků.

Absence seznamu regionálních nebo menšinových jazyků v Evropě

21 Charta neupřesňuje, které evropské jazyky odpovídají konceptu regionálního či menšinového jazyka podle definice v prvním článku. Předběžný průzkum lingvistické situace v Evropě, jež podnikl Kongres místních a regionálních orgánů Evropy, naznačil autorům charty, že je záhodno nepřikládat nějaký seznam regionálních či menšinových jazyků. Jakkoli odborně by si kompilátoři počínali, takovýto seznam by byl určitě velmi sporný z lingvistických i jiných důvodů. Jeho hodnota by navíc byla omezená, jelikož každopádně vzhledem ke specifickým opatřením v Části III charty je do značné míry ponecháno na rozhodnutí smluvních stran, která opatření vztáhnou na které jazyky. Charta předkládá vhodná řešení pro různé situace jednotlivých regionálních či menšinových jazyků, ale nepředjímá, jaká je tato specifická situace v konkrétních případech.

Struktura charty

22. Charta na jedné straně stanoví obecné zásady, uvedené v Části II, které se vztahují na všechny regionální i menšinové jazyky. Naproti tomu v Části III je obsažena řada specifických ustanovení, týkajících se místa regionálních i menšinových jazyků v různých oblastech života společnosti. Jednotlivé státy mají, v rámci určitých mezí, možnost si samy určit, která z těchto ustanovení se budou vztahovat ke každému jazyku, jakým se na jejich území hovoří. Navíc podstatná část ustanovení obsahuje několik variant o různém stupni přísnosti, z nichž je “podle postavení každého jazyka” nutno zvolit jednu.

23 Takováto pružnost bere v úvahu podstatné rozdíly ve skutečném postavení regionálních či

menšinových jazyků (počet mluvčích, stupeň roztržiténosti apod.). V úvahu bere také náklady, jež s sebou mnohá ustanovení nesou, a kolísavou administrativní a finanční kapacitu evropských států. V tomto směru je důležité, že smluvní strany mají možnost své závazky postupně zvětšovat, jak se bude vyvíjet jejich právní situace nebo jak jim to dovolí jejich finanční okolnosti.

24. Konečně pak Část IV charty obsahuje prováděcí ustanovení, včetně například vytvoření Evropského expertního výboru pověřeného monitorováním uplatňování charty.

Komentáře k ustanovením charty

Preambule

25. Preambule uvádí důvody vedoucí k sepsání charty a vysvětluje její základní filozofický přístup.

26. Cílem Rady Evropy je dosažení větší jednoty mezi jejími členy pro zachování jejich společného dědictví a ideálů. Jazyková pestrost je jedním z nejcennějších elementů evropského kulturního dědictví. Kulturní identita Evropy nemůže být budována na základě lingvistické standardizace. Naopak, ochrana a posilování jejich tradičních regionálních a menšinových jazyků představuje příspěvek budování Evropy, které, v souladu s ideály členů Rady Evropy, se může zakládat pouze na pluralistických principech.

27. Preambule odkazuje na Úmluvu Organizace spojených národů o občanských a politických právech a na Evropskou úmluvu o lidských právech. Navíc cituje závazky politické povahy, přijaté v rámci Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Nicméně, vzhledem k současnému oslabení některých historických regionálních a menšinových jazyků Evropy není pouhý zákaz diskriminace uživatelů těchto jazyků dostatečnou pojistkou. Pro jejich zachování a rozvoj je nezbytně nutná speciální podpora, reflektující zájmy a přání uživatelů těchto jazyků.

28. Přístup charty respektuje zásadu národní suverenity a územní celistvosti. Každý stát musí brát v úvahu svou kulturní a společenskou realitu a rozhodně nejde o zpochybňování jakéhokoli politického či institucionálního řádu. Naopak, právě proto, že členské státy akceptují územní i státní struktury v současné podobě, věří, že je nezbytné v rámci každého státu, ovšem navzájem v souladu, učinit opatření na podporu jazyků regionální či menšinové povahy.

29. Přihlášení se k principům interkulturalismu a multilingvismu má odstranit jakékoli nepochopení ohledně cílů této charty, která v žádném případě neusiluje o podporu jakéhosi rozkouskování lingvistických skupin. Naopak, obecně platí, že v každém státě je nezbytností znalost úředního jazyka (nebo jednoho z úředních jazyků), žádné z ustanovení charty tudíž nelze vykládat jako směřující k vytváření překážek k osvojení si úředních jazyků

Část I – Obecná ustanovení

Článek 1 – Definice

Definice "regionálních či menšinových jazyků" (Článek 1, odstavec a)

30. Definice použitá v chartě zdůrazňuje tři aspekty:

Jazyky tradičně užívané státními příslušníky státu

31. Účelem charty není řešit problémy vyvstávající v souvislosti se současným jevem přistěhovalectví, v jehož důsledku existují skupiny hovořící cizím jazykem v zemi, kam se přistěhovaly, anebo někdy v zemi

původu, pokud se tam vrátily. Charta se obzvláště nezabývá fenoménem neevropských skupin, které se nedávno do Evropy přistěhovaly a získaly státní příslušnost evropského státu. Označení "historické regionální a menšinové jazyky Evropy" (viz druhý odstavec preambule) a jazyky "tradičně užívané" v daném státě (Článek 1, odstavec a) jasně ukazují, že charta se dotýká pouze historických jazyků, jinými slovy jazyků, jež byly v daném státě dlouhodobě užívané.

Odlíšné jazyky

32. Tyto jazyky se musí zřetelně lišit od jazyka či jazyků, jimiž hovoří zbytek obyvatelstva státu. Charta se netýká místních variant či odlišných dialektů jednoho a téhož jazyka. Nevyjadřuje se nicméně k často sporné otázce, kde leží hranice, za níž odlišné formy vyjadřují již zakládají oddělené jazyky. Tato otázka není příslušná pouze striktně lingvistickým úvahám, ale závisí též na psychosociálních a politických fenoménech, jež mohou v každém případě poskytnout odlišnou odpověď. Z toho vyplývá, že určit, v kterém bodě určitá forma vyjadřování konstituuje oddělený jazyk, budou moci v souladu s vlastními demokratickými procesy pouze instituce každého státu,

Teritoriální základ:

33. Jazyky, na něž se charta vztahuje, jsou primárně teritoriálními jazyky, což znamená, že jsou to jazyky tradičně užívané v určité zeměpisné oblasti. Proto se charta snaží definovat "území, na němž je regionální či menšinový jazyk užíván". Je to nejen území, na němž tento jazyk převládá anebo jím hovoří většina, jelikož mnoho jazyků se stalo jazyky menšinovými i v oblastech, kde mají svou tradiční územní základnu. Důvod, proč se charta hlavně zabývá jazyky, které mají takovou územní základnu, spočívá v tom, že většina opatření, jež charta prosazuje, vyžaduje jinou definici zeměpisného rozsahu uplatnění než je stát jako celek. Samozřejmě existují také situace, kdy na daném území se hovoří více než jedním regionálním či menšinovým jazykem; charta na tyto případy také pamatuje.

Definice území regionálního či menšinového jazyka (Článek 1, odstavec b)

34. Územím se rozumí oblast, kde je regionální či menšinový jazyk významně rozšířen, byť i jím hovoří jen menšina, a která odpovídá jeho historické základně. Jelikož termíny používané v této chartě jsou nevyhnutelně dosti flexibilní, každý stát si musí v duchu charty přesněji definovat pojem území rozšíření regionálních či menšinových jazyků, přičemž bude brát v úvahu ustanovení Článku 7. odstavec 1.b, ohledně ochrany území rozšíření regionálních a menšinových jazyků.

35. Klíčovým vyjádřením v tomto článku je "počet osob, který opodstatňuje přijetí různých ochranných a podpůrných opatření". Autoři charty se vyhnuli stanovení procenta mluvčích regionálních či menšinových jazyků, u něž či po jehož překročení by opatření stanovená chartou měla být uplatňovaná. Raději ponechávají jednotlivým státům, aby v duchu charty vyhodnotily, podle povahy každého z uvedených opatření, jaký je náležitý počet mluvčích daného jazyka, jenž přijetí toho kterého opatření vyžaduje.

Definice "neteritoriálních jazyků" (Článek 1, odstavec c)

36. "Neteritoriální jazyky" jsou z kategorie regionálních a menšinových jazyků vyloučeny, jelikož postrádají teritoriální základnu. V ostatních ohledech však odpovídají definici obsažené v Článku 1, odstavec a, jelikož jsou tradičně užívané na území státu jeho občany. Příklady neteritoriálních jazyků jsou jiddiš a romština.

37. Při absenci teritoriální základny může být na tyto jazyky uplatněna jen omezená část charty. Většina ustanovení obzvláště Části III cílí na ochranu a podporu regionálních a menšinových jazyků ve vztahu k území, na němž jsou rozšířeny. Část II lze snadněji aplikovat na neteritoriální jazyky, ovšem pouze mutatis mutandis a podle podmínek stanovených v Článku 7, odstavci 5.

Článek 2 – Závazky

38. Článek 2 rozlišuje mezi dvěma hlavními částmi charty, Částí II a Částí III.

Implementace Části II /Článek 2, odstavec 1)

39. Část II je svým záběrem obecná a uplatňuje se v plné šíři na všechny regionální a menšinové jazyky, jimiž se hovoří na území smluvního státu. Je však třeba upozornit, že použití obratu “podle postavení každého jazyka” ukazuje, že tato část je formulována tak, aby postihla obrovskou různorodost postavení v němž se mohou tyto jazyky v různých evropských státech i v rámci jednotlivých zemí nacházet. Konkrétně v prvním odstavci se od smluvních států požaduje, aby se zavázaly, že svou politiku, legislativu a praxi přizpůsobí řadě principů a cílů. Ty jsou definovány poměrně obecně a poskytují dotyčným státům značnou rozlišovací pravomoc při výkladu a uplatňování (viz níže vysvětlivky týkající se Části II).

40. Ačkoli smluvní státy nemají možnost přidělit nebo odmítnout regionálnímu či menšinovému jazyku status, který je garantován v Části II charty, nesou, coby instituce garantující uplatňování charty, zodpovědnost za rozhodování, zda forma vyjadřování, užívaná v určité oblasti jejich teritoria či určitou skupinou jejich občanů, zakládá regionální či menšinový jazyk ve smyslu charty.

Implementace Části III (Článek 2, odstavec 2)

41. Účelem Části III je převést obecné principy deklarované v Části II do přesných pravidel. Tato část je závazná pro ty smluvní státy, které se, kromě ustanovení v Části II zavázaly uplatňovat také ustanovení Části III, jež si zvolily. Aby bylo možné chartu upravit různorodosti lingvistických situací, s nimiž je možno se v různých evropských státech setkat, umožňují autoři charty dvojí modulaci: zaprvé, státy mohou vyjmenovat jazyky, pro něž se zavazují uplatňovat Část III charty, a zadruhé, pro každý z jazyků, pro něž akceptují uplatňování charty, mohou určit ustanovení Části III, k nimž se zavážou.

42. Smluvní stát může, aniž by se zprotivil liteře charty, připustit, že určitý regionální či menšinový jazyk na jeho území existuje, ale shledává příhodnějším, z důvodů, jež plynou z jeho vlastního uvážení, na tento jazyk výhody plynoucí z ustanovení Části III charty nevztahovat. Je nicméně jasné, že důvody, jež povedou stát k vyloučení uznaného regionálního či menšinového jazyka z působnosti Části III, musí být slučitelné s duchem, cíli a zásadami charty.

43. Poté, co se stát zaváže na regionální či menšinový jazyk užívaný na jeho území uplatňovat Část III charty, bude muset ještě upřesnit, které odstavce Části III se na daný regionální či menšinový jazyk budou vztahovat. Podle odstavce 2 Článku 2 se strany zavazují uplatňovat alespoň 35 odstavců či bodů zvolených mezi ustanoveními Části III. Role státu při volbě mezi těmito různými odstavci bude spočívat v tom, že co nejtěsněji přiblíží chartu konkrétnímu kontextu každého regionálního či menšinového jazyka.

44. Za tímto účelem jsou podmínky uvedené ve Článku 2, odstavec 2, omezeny na minimum, jež má umožnit rozumné rozložení závazků stran mezi různé články charty a tak zajistit, že nebudou pominuty hlavní oblasti ochrany regionálních a menšinových jazyků (školství, soudní orgány, správní instituce a veřejné služby, média, kulturní aktivity a zařízení, ekonomický a společenský život).

45. Výraz “odstavce a body” se vztahuje k určitým ustanovením charty, která jsou samostatná. Když si stát například zvolí odstavec 3 Článku 9, bude se tento odstavec počítat pro účely Článku 2, odstavec 2 jako jedna jednotka; totéž platí, pokud stát akceptuje bod g Článku 8, odstavec 1. Tam, kde daný odstavec nebo bod obsahuje několik variant, volba jedné z těchto variant bude pro účely Článku 2, odstavce 2 představovat jeden bod. Pokud například v Článku 8 stát zvolí variantu a.iii odstavce 1, bude tento text chápán jako “bod”. Situace je jiná, pokud varianty nejsou nutně alternativní, ale mohou být akceptovány kumulativně. Tak například v Článku 9, pokud si stát zvolí variantu a.iii a a.iv v odstavci 1, budou tyto texty chápány jako dva body ve smyslu Článku 1.

46. Cílem těchto variant je zavést do charty další prvek flexibility a tak reflektovat obrovské rozdíly ve

skutečném postavení regionálních a menšinových jazyků. Je jasné, že ustanovení, jež jsou dokonale uzpůsobena regionálnímu jazyku, užívanému velkým počtem mluvčích, nebudou vyhovovat menšinovému jazyku, jímž hovoří jen malá skupina osob. Role státu bude nikoliv nahodile vybírat mezi těmito alternativami, ale snažit se pro každý regionální či menšinový jazyk nalézt formulaci, která bude charakteristice a stavu vývoje tohoto jazyka vyhovovat nejlépe. Účel těchto alternativních formulací je jasně vysvětlen v samotném textu relevantních článků nebo odstavců Části III, kde se praví, že se budou uplatňovat "podle postavení každého jazyka". Řečeno obecně a při absenci dalších relevantních faktorů, vyplývalo by z toho, že například čím je počet mluvčích regionálním či menšinovým jazykem větší a čím je regionální populace homogennější, tím "silnější" je varianta, jež by měla být přijata; slabší alternativa by byla vhodná jen tehdy, kdy silnější varianta kvůli postavení dotyčného jazyka uplatněna být nemůže.

47. Státy si tudíž budou moci zvolit v Části III ustanovení, která vytvoří koherentní rámec přizpůsobený specifickému postavení každého jazyka. Mohou taktéž, pokud jim to bude vyhovovat lépe, přijmout obecný rámec vztahující se na všechny jazyky nebo na skupinu jazyků.

Článek 3 – Praktické uspořádání

48. Článek 3 popisuje proceduru implementace principů pouze nastíněných v Článku 2; každý smluvní stát uvede ve svém nástroji ratifikace, přijetí, souhlasu nebo přistoupení především ty regionální nebo menšinové jazyky, na něž se Část III vztahuje, a za druhé odstavce Části III zvolené pro uplatnění pro každý jazyk, přičemž se rozumí, že zvolené odstavce nemusí být pro každý jazyk totožné.

49. Charta svým Článkem 2 neukládá povinnost přijmout Části II i III, jelikož stát se může omezit na pouhou ratifikaci úmluvy bez toho, aby vybíral nějaký jazyk pro účely aplikace Části III. V takovém případě by se uplatňovala pouze Část II. Obecně by duch charty vyžadoval, aby státy využily možností, jež jim nabízí Část III, která představuje podstatu ochrany, již charta nabízí.

50. Je také zřejmé, že strana může kdykoli přijmout nové závazky, například tím, že výhody ustanovení obsažených v Části III přenese na další regionální nebo menšinový jazyk, anebo že se zaváže ve vztahu k jednomu nebo všem regionálním a menšinovým jazykům užívaným na jejím území uplatňovat odstavce charty, jež předtím akceptovány nebyly.

51. Formulace článku 3 bere v úvahu situaci v některých členských státech, kde národní jazyk, který má status úředního jazyka státu na celém jeho území nebo na jeho části, může být v jiných ohledech v postavení srovnatelném s jazyky regionálními či menšinovými podle definice v Článku 1, odstavec a, protože je užíván skupinou početně menší než je skupina hovořící druhým oficiálním jazykem (jazyky). Pokud si stát přeje, aby takovýto méně široce užívaný úřední jazyk těžil z výhod ochranných a podpůrných opatření, jež umožňuje charta, má možnost určit, že se charta bude vztahovat i na tento jazyk. Takovéto rozšíření působnosti charty na oficiální jazyky se pak bude týkat veškerých článků charty, včetně Článku 4, odstavec 2.

Článek 4 – Stávající režimy ochrany

52. Tento Článek se vztahuje ke kombinaci charty s domácí legislativou nebo mezinárodními dohodami upravujícími status jazykových menšin.

53. Tak, kde určité jazyky nebo menšiny jimi hovořící již užívají status definovaný domácím zákonem anebo určený mezinárodními dohodami, není samozřejmě účelem charty redukovat práva a záruky, jež ona ustanovení uznávají. Nicméně ochrana poskytovaná chartou se přičítá k právům a zárukám, stanoveným jinými instrumenty. Pro realizaci všech těchto závazků, tam, kde na totéž téma existují souběžná ustanovení, je třeba na dotčené menšiny nebo jazyky uplatnit to ustanovení, které je nejpříznivější. Existence více omezujících ustanovení v domácím právu anebo v jiných mezinárodních závazcích nesmí být překážkou pro uplatňování charty.

54. Odstavec 1 tohoto článku se týká specifického případu práv garantovaných Evropskou úmluvou o lidských právech. Jeho smyslem je vyloučit možnost, že by kterékoliv z ustanovení charty mohlo být interpretováno způsobem, jenž by šel proti ochraně, již tato úmluva poskytuje lidským právům a jednotlivcům.

Článek 5 – Stávající závazky

55. Jak je již naznačeno v preambuli, ochrana a podpora regionálních a menšinových jazyků, která je cílem charty, se musí uskutečňovat v rámci národní svrchovanosti a územní celistvosti. Tento článek v tomto ohledu výslovně stanoví, že stávající závazky stran zůstávají beze změny. Konkrétně skutečnost, že ratifikací této charty na sebe stát převzal závazky vůči regionálnímu či menšinovému jazyku, nesmí být využita jiným státem, majícím zvláštní zájem na tomto jazyku nebo na jeho uživatelích, jakožto záminka k vyvíjení jakékoli činnosti přinášející újmu svrchovanosti a územní celistvosti daného státu.

Článek 6 – Informace

56. Motiv pro závazek poskytovat informace, který je zakotven v tomto článku, spočívá ve skutečnosti, že charta nemůže být nikdy zcela účinná, pokud si kompetentní orgány a zainteresované organizace i jednotlivci nebudou vědomi závazků, jež z ní vyplývají.

Část II – Cíle a zásady

(Článek 7)

Seznam cílů a zásad obsažených v chartě (Článek 7, odstavec 1)

57. Tato ustanovení se zásadně týkají cílů a zásad, nikoli přesných prováděcích pravidel. Tyto cíle a zásady totiž vytvářejí nezbytný rámec pro zachování regionálních a menšinových jazyků. Spadají do šesti hlavních okruhů.

Uznání regionální nebo menšinových jazyků (Článek 7, odstavec 1.a)

58. Toto je otázka uznání existence těchto jazyků a legitimitosti jejich užívání. Toto uznání nesmí být zaměňováno za uznání jazyka jakožto jazyka úředního. Přiznání existence jazyka je předběžnou podmínkou pro úvahu, jaké jsou jeho specifické rysy a potřeby a co je třeba pro něj dělat.

Respektování zeměpisné oblasti každého regionálního a menšinového jazyka (Článek 7, odstavec 1b)

59. Ačkoli charta považuje za žádoucí, aby byla zajištěna konzistence mezi teritoriem regionálního či menšinového jazyka a odpovídajícím územněsprávním celkem, je zřejmé, že tohoto cíle ve všech případech dosáhnout nelze, jelikož vzorce osídlení mohou být příliš složité a určování územněsprávních celků může legitimně vycházet z jiných úvah než užívání jazyka. Charta tudíž nevyžaduje, aby se území regionálního či menšinového jazyka ve všech případech shodovalo se správní jednotkou.

60. Na druhé straně ovšem odsuzuje praktiky, kdy jsou území záměrně dělena tak, aby užívání či přežití jazyka bylo ztíženo, anebo kdy jsou jazykové komunity rozdrobeny mezi řadu správních nebo územních jednotek. Jestliže správní jednotky nemohou být přizpůsobeny rozšíření regionálního nebo menšinového jazyka, musí přinejmenším zůstat neutrální a zabránit negativnímu dopadu na jazyk. Jde hlavně o to, aby místní či regionální úřady byly schopny dostát svým povinnostem vůči těmto jazykům.

Potřeba pozitivní akce ve prospěch regionálních a menšinových jazyků (Článek 7, odstavec 1.c a d)

61. Jak je dnes zřejmé, z důvodů oslabení mnoha regionálních a menšinových jazyků již pouhý zákaz diskriminace nestačí k zajištění jejich přežití. Potřebují pozitivní podporu. Tato myšlenka je vyjádřena v

odstavci 1.c. Tento odstavec ponechává na jednotlivých státech, aby si určily způsob, jakým hodlají podporovat regionální a menšinové jazyky s cílem jejich zachování, charta ovšem zdůrazňuje, že takovéto konání musí být rozhodné.

62. Kromě toho, jak je uvedeno v odstavci 1.d, tato snaha o podporu musí zahrnovat akce ve prospěch možnosti užívat regionální nebo menšinové jazyky volně, jak v ústním, tak písemném projevu, nikoli pouze v soukromém životě a ve vztazích mezi jednotlivci, ale též v životě obce, to jest v rámci institucí, společenských aktivit a hospodářského života. Místo, jaké může regionální nebo menšinový jazyk zaujímat ve veřejném kontextu bude samozřejmě záviset na jeho konkrétních charakteristikách a bude se lišit od případu k případu. Charta v tomto ohledu nestanoví přesné cíle, spokojuje se s výzvou ke snaze o podporu.

Záruka výuky a studia regionálních a menšinových jazyků (Článek 7, odstavec 1.f a h)

63. Klíčovým faktorem pro udržení a zachování regionálních a menšinových jazyků je prostor, jaký dostanou ve vzdělávacím systému. Charta se v Části II spokojuje s deklarováním tohoto principu, přičemž je na samotných státech, aby definovaly prováděcí opatření. Vyžaduje nicméně, aby regionální a menšinové jazyky byly přítomny "na všech příslušných stupních" vzdělávacího systému. Podmínky pro výuku regionálního či menšinového jazyka se budou pochopitelně lišit podle dotyčného stupně vzdělávání. V některých případech bude například zapotřebí opatření, umožňujícího výuku "v" regionálním či menšinovým jazyce, jindy jen výuku jazyka. V úvahu nebude připadat pouze výuka regionálního či menšinového jazyka na úrovních, pro něž by dotyčný jazyk nebyl kvůli své konkrétní charakteristice příhodný.

64. Zatímco odstavec 1.f se zaměřuje na zajištění nebo zachování výuky jazyka nebo výuky v jazyce jakožto nástroje přenosu jazyka, odstavec 1.h vybízí k podpoře studia nebo výzkumu regionálních či menšinových jazyků na univerzitě či v podobném prostředí; takováto práce je totiž zásadní pro rozvoj těchto jazyků z hlediska slovní zásoby, gramatiky a syntaxe. Podpora takovýchto studií je součástí obecné snahy o stimulaci přirozeného rozvoje regionálních a menšinových jazyků.

Možnosti poskytnuté těm, kdo se chtějí regionální či menšinový jazyk naučit (Článek 7, odstavec 1..)

65. Lidé hovořící regionálními či menšinovými jazyky vědí, že pro dosažení vlastních osobních cílů potřebují znát úřední jazyk. Nicméně, v souladu s významem, jež preambule přikládá hodnotě interkulturalismu a multilingvismu, je žádoucí, aby podobný duch vnímavosti vůči vícero jazykům nezůstal omezen jen na rodilé mluvčí regionálních a menšinových jazyků. Pro usnadnění komunikace a porozumění mezi jazykovými skupinami jsou strany vyzývány, aby na územích, kde existuje regionální nebo menšinový jazyk, vytvořily podmínky, aby osoby, které nejsou rodilými mluvčími tohoto jazyka, si jej mohly osvojit, pokud si to přejí.

66. Je dobře známo, že v některých státech je cílem příslušných orgánů, aby regionální jazyk byl ve svém regionu normálně a všobecně užíván, a jsou činěna opatření, aby se s tímto jazykem seznámili i lidé, jejichž mateřština je jiná. Takováto politika není v rozporu s chartou, nepředstavuje ovšem účel odstavce 1.g. Tento odstavec usiluje pouze o větší vzájemnou propustnost mezi jazykovými skupinami.

Vztahy mezi skupinami hovořícími regionálními či menšinovými jazyky (Článek 7, odstavec 1.e a i)

67. Je nezbytné, aby skupiny hovořící tímž regionálním či menšinovým jazykem měly možnost podílet se na kulturních výměnách a aby obecně mohly rozvíjet své vztahy a tak společně přispívat k uchování a obohacení svého jazyka. Za tímto účelem se charta snaží zabránit tomu, aby fragmentovaný vzorec osídlení, administrativní rozdělení v rámci státu nebo skutečnost, že takovéto skupiny jsou usazeny v různých státech, představovaly překážku ve vzájemných vztazích.

68. Takovéto vědomí sdílené identity mezi mluvčími regionálních či menšinových jazyků se nesmí negativně odrážet v pocitu výlučnosti či marginalizace ve vztahu k ostatním společenským skupinám. Cíl podpory kulturních vztahů mezi mluvčími různých regionálních a menšinových jazyků tudíž slouží jak kulturnímu obohacení, tak posílení porozumění mezi všemi skupinami v zemi.

69. Odstavec 1.i přidává další rozměr: myšlenku, že podobné vztahy se musí dokázat vyvíjet i přes státní hranice, pokud jsou skupiny hovořící stejnými nebo podobnými regionálními či menšinovými jazyky rozšířeny v několika státech. Z definice jsou regionální či menšinové jazyky v dotčeném státě užívány relativně malým počtem mluvčích: tito mluvčí, aby se mohli v kulturní oblasti vzájemně obohacovat, mohou potřebovat kulturní zdroje, jež jsou za hranicemi dostupné jiným skupinám, hovořícím stejným nebo podobným jazykem. Toto je obzvláště významné tam, kde regionální jazyk v jednom státě odpovídá hlavnímu kulturnímu jazyku, či dokonce úřednímu jazyku jiného státu a kde přeshraniční spolupráce může umožnit regionálnímu společenství těžit z kulturní aktivity ve svém jazyce tam, kde je více rozšířen. Je důležité, aby státy uznaly legitimnost takovýchto vztahů a nepovažovaly je za podezřelé z hlediska loajality, již každý stát od svých občanů očekává, aniž by v nich viděly hrozbu pro svou územní celistvost. Jazyková skupina se bude cítit o to více integrovaná ve státě, jehož je součástí, pokud bude uznána jako taková a kulturní vztahy se sousedními společenstvími budou probíhat bez překážek.

70. Státy mají nicméně volné ruce pro vytvoření takových podmínek, jež by podobné nadnárodní výměny usnadnily, a to obzvláště s přihlédnutím k domácím i mezinárodním vazbám či omezením, jimž některé musí čelit. Konkrétnější závazky jsou uvedeny v Článku 14 Části III.

Odstranění diskriminace (Článek 7, odstavec 2)

71. Zákaz diskriminace při užívání regionálních či menšinových jazyků představuje pro mluvčí těchto jazyků minimální záruku. Z tohoto důvodu se strany zavazují odstranit opatření, odrazující od užívání či ohrožující zachování nebo rozvoj regionálních a menšinových jazyků.

72. Účelem tohoto odstavce ovšem není zavést úplnou rovnost práv mezi jazyky. Jak je patrné z jeho formulace, obzvláště pak použitím termínu “neopodstatněný”, je de facto naprosto v souladu s duchem charty, jestliže přístup vůči regionálním a menšinovým jazykům bude mezi těmito jazyky poněkud rozlišovat. Je třeba zdůraznit, že opatření, jež každý stát stanoví ve prospěch užívání národního či úředního jazyka nepředstavují diskriminaci vůči regionálním jazykům na základě pouze toho, že stejná opatření nejsou stanovena v jejich prospěch. Taková opatření však nesmí představovat překážku pro udržení nebo rozvoj jazyků regionálních či menšinových.

73. Zároveň, právě proto, že v postavení mezi jazyky úředními a regionálními či menšinovými existuje nerovnost a protože ti, kdo užívají jazyky regionální či menšinové, jsou často v nevýhodě, charta připouští, že s cílem zachování a podpory těchto jazyků může být zapotřebí určitá pozitivní diskriminace. Za předpokladu, že taková opatření budou sledovat tento cíl a nebudou usilovat o nic jiného než o podporu rovnosti mezi jazyky, nelze na ně nahlížet jako na diskriminační.

Podpora vzájemného respektu a porozumění mezi jazykovými skupinami (Článek 7, odstavec 3)

74. Respekt vůči regionálním a menšinovým jazykům a rozvoj ducha snášenlivosti vůči nim jsou součástí obecného zájmu o rozvoj porozumění pro realitu jazykové plurality v rámci jednoho státu. Rozvoj ducha tolerance a vnímavosti prostřednictvím vzdělávacího systému a sdělovacích prostředků je důležitým faktorem pro praktické zachování regionálních a menšinových jazyků. Jestliže stát vybídne média, aby o podobné cíle usilovala, nemůže to být považováno za nelegitimní státní ovlivňování; vždyť úcta k lidským právům, snášenlivost vůči menšinám a vyhýbání se podnětům k nenávisti jsou takové cíle, jež většina evropských států neváhá uložit médiím jakožto povinnost. V témže duchu platí, že pro nositele regionálních a menšinových jazyků tato zásada představuje důležitý faktor jejich vlastní vnímavosti vůči většinovým jazykům a kulturám.

Vytvoření orgánů pro zastupování zájmů regionálních a menšinových jazyků (Článek 7, odstavec 4)

75. Podle názoru CAHLR je důležité, aby v každém státě existovaly mechanismy, jejichž prostřednictvím by veřejné instituce byly uvědoměny o potřebách a přáních, jež by uživatelé regionálních a menšinových jazyků sami vyjadřovali. Doporučuje se tudíž, aby pro každý regionální nebo menšinový jazyk

byl vytvořen podpůrný orgán, zodpovědný za zastupování zájmů daného jazyka na národní úrovni, jenž by prováděl praktická opatření pro jeho podporu a monitoroval naplňování charty ve vztahu k tomuto jazyku. Výraz “bude-li to nutné” inter alia naznačuje, že tam, kde podobné instituce již existují v té či jiné formě, není nutno vybízet státy k vytváření nových, jež by je duplikovaly.

Uplatňování zásad charty na neteritoriální jazyky (Článek 7, odstavec 5)

76. Ačkoli je charta primárně zaměřená na jazyky, jež jsou historicky identifikované s určitou zeměpisnou oblastí státu, CAHLR si nepřeje pominout ty jazyky, jež jsou tradičně v daném státě užívány, aniž by byly přesně územně zakotveny.

77. Platí nicméně, že vzhledem k teritoriálnímu uplatnění řady zásad o cílů, obsažených v Části II a kvůli praktickým obtížím při jejich uplatňování bez definování jejich zeměpisného rozsahu, nemohou být tato ustanovení bez určitých úprav vztažena na neteritoriální jazyky. Odstavec 5 tudíž upřesňuje, že je nutno je aplikovat na tyto jazyky jen potud, pokud je to možné.

78. Některá ustanovení obsažená v odstavcích 1 až 4 mohou být uplatněna bez obtíží také na neteritoriální jazyky; je tomu tak v případě uznání těchto jazyků, opatření pro rozvoj ducha respektu, porozumění a tolerance vůči nim, zákazu diskriminace, akcí pro poskytnutí pozitivní podpory, umožnění skupinám hovořícím těmito jazyky rozvíjet vzájemné vztahy uvnitř státu i mimo něj a výzkumu a studia těchto jazyků. Naproti tomu nebude možno na neteritoriální jazyky vztáhnout ustanovení týkající se administrativního rozdělení a zařízení, kde by se těmito jazykům mohli učit ti, jejichž mateřštinou nejsou, jelikož takováto opatření lze uskutečnit pouze na vymezeném území. A v neposlední řadě, cíle spojené s umožněním výuky a studia těchto neteritoriálních jazyků a s podporou jejich užívání ve veřejném životě, mohou být naplněny jen s jistými úpravami.

Část III – Opatření pro podporu užívání regionálních a menšinových jazyků ve veřejném životě v souladu se závazky podle Článku 2, odstavec 2

Článek 8 – Vzdělávání

79. Ustanovení odstavce 1 tohoto článku se vztahují pouze na území, na němž je ten který regionální či menšinový jazyk užíván. Mají být taktéž uplatňována “podle postavení každého z těchto jazyků”. Jak je uvedeno výše v souvislosti s Článkem 2, odstavcem 2, tato podmínka je obzvláště relevantní pro volbu variant pro ten který jazyk v bodech a až f.

80. Věta “a aniž by tím byla dotčena výuka úředního jazyka (jazyků) státu” má zabránit jakékoli možnosti vykládat ustanovení Článku 8, odstavec 1 – a obzvláště první variantu v každém z bodů a až f – jakožto vyloučení výuky jazyka (jazyků) užívaného většinou. Takováto tendence vytvářet jazyková ghetta by šla proti zásadám interkulturalismu a multilingvismu, jež jsou zdůrazněny v preambuli a škodila by zájmům dotčených skupin obyvatelstva. Ve speciálních podmínkách těch států, kde se charta vztahuje na méně rozšířené úřední jazyky, by tato věta měla být vykládána tak, že ustanoveními odstavce 1 není dotčena výuka ostatních úředních jazyků.

81. Článek 8 pojednává o několika stupních vzdělávání: předškolním, základním, středním, technickým a profesním, univerzitním a o vzdělávání pro dospělé. Pro každý z těchto stupňů jsou uvedeny různé varianty podle postavení každého regionálního nebo menšinového jazyka.

82. Některé body používají výraz “v počtu považovaném za dostačující”. Tím se připouští, že nelze od veřejné správy požadovat, aby činila opatření tam, kde postavení jazykové skupiny znesnadňuje dosažení minimálního počtu žáků pro vytvoření třídy. Vzhledem ke konkrétním okolnostem se nabízí, aby se při uplatňování kvót nezbytných pro vytvoření třídy postupovalo flexibilně a i nižší počet žáků byl “považován za dostačující”.

83. Formulace varianty iv v bodech c a d bere v úvahu skutečnost, že situace v jednotlivých státech se

může lišit vzhledem k věku většiny a věku, kdy takové vzdělání může být dokončeno. Na těchto okolnostech může záviset, zda se budou zohledňovat přání samotných žáků anebo jejich rodin.

84. Jak je známo, ne všechny vzdělávací systémy rozlišují mezi středoškolským vzděláním všeobecným a odborným, na něž se nahlíží pouze jako na určitý typ středního školství. Podle formulace v bodech c a d ovšem toto rozlišení bere v úvahu rozdíly v systémech odborného vzdělávání. Konkrétně v zemích, kde se odborné vzdělávání z velké části realizuje formou vyučení a je tudíž těžké tam uplatňovat opatření ve prospěch regionálních či menšinových jazyků, mají smluvní strany alespoň možnost akceptovat přísnější požadavky v oblasti všeobecného středního vzdělávání.

85. Ustanovení týkající se vysokoškolského studia a vzdělávání dospělých jsou srovnatelná s ostatními stupni v tom, že nabízejí alternativu mezi výukou v regionálním či menšinovém jazyce a jeho výukou jakožto předmětu. Mimoto se nabízí, stejně jako v případě předškolního vzdělávání, další řešení pro případy, kdy veřejné instituce nemají přímou pravomoc pro daný typ vzdělávání. V některých státech může být počet uživatelů regionálního či menšinového jazyka považován za nedostačující pro umožnění vysokoškolského studia v tomto jazyce nebo studia tohoto jazyka. V této souvislosti byl uveden příklad zemí, jež na základě konkrétní dohody anebo obecné dohody o uznávání diplomů, uznávají vysokoškolský titul získaný mluvčím regionálního či menšinového jazyka na univerzitě jiného státu, kde je tento jazyk užíván.

86. Odstavec 1.g je motivován obavou, aby výuka regionálních či menšinových jazyků nebyla odtržena od jejich kulturního kontextu. K těmto jazykům se často váže samostatná historie a specifické tradice. Tato historie a regionální či menšinová kultura představují součást evropského kulturního dědictví. Je tudíž žádoucí, aby k nim měli přístup i ti, kdo danými jazyky nemluví.

87. Jestliže se stát zavazuje k záruce, že regionální či menšinový jazyk bude vyučován, musí dohlédnout, aby k tomu byly k dispozici nezbytné prostředky, tedy finance, zaměstnanci a učební pomůcky. Tento nezbytný důsledek nemusí být v chartě specifikován. Nicméně u zaměstnanců vzniká otázka jejich kompetence a tudíž jejich profesní přípravy. Toto je aspekt zásadního významu a proto se k němu vztahuje specifické ustanovení v odstavci 1.h.

88. S ohledem na zásadní význam výuky a, konkrétněji, školského systému, pro zachování regionálních či menšinových jazyků považuje CAHLR za nezbytné ustanovit, aby činnost v této oblasti monitoroval zvláštní orgán nebo orgány. Povaha takové kontrolní instituce v odstavci 1.i upřesněna není. Mohl by to být tudíž orgán školské správy anebo nezávislá instituce. Tato funkce by rovněž mohla být přenesena na orgán uvedený v Článku 7, odstavci 4 charty. V každém případě však charta vyžaduje, aby výsledky monitorování byly zveřejňovány.

89- Charta normálně omezuje ochranu regionálních či menšinových jazyků na zeměpisnou oblast, kde se jimi tradičně mluví. Ovšem odstavec 2 Článku 8 představuje výjimku z tohoto pravidla. Ta je motivována skutečností, že v moderním mobilním světě již princip territoriality nemusí v praxi postačovat pro efektivní ochranu regionálního či menšinového jazyka. Významný počet mluvčích těchto jazyků se totiž přestěhoval do velkých měst. Nicméně, vzhledem k obtížím, s nimiž by se potýkalo rozšíření působnosti opatření ve školství pro regionální a menšinové jazyky mimo jejich tradiční základnu, je Článek 8, odstavec 2 formulován flexibilně z hlediska ukládaných závazků, a uplatňuje se každopádně pouze tehdy, kde to počet mluvčích daného jazyka opodstatňuje.

Článek 9 – Soudní orgány

90. Odstavec 1 tohoto článku se vztahuje na soudní okresy, v nichž počet obyvatel hovořících regionálním či menšinovým jazykem opravňuje uvedená opatření. Tato podmínka částečně odpovídá obecnému pravidlu přítomnému ve většině ustanovení charty, což je ochrana regionálních či menšinových jazyků v rámci území, na němž jsou tyto jazyky užívány. U vyšších soudů, nacházejících se mimo území, kde se užívá regionální či menšinový jazyk, pak bude muset daný stát vzít v potaz zvláštní povahu soudního systému a hierarchii jeho instancí.

91. Formulace úvodní věty Článku 9, odstavec 1, také reflektuje starost CAHLR o ochranu základních principů soudního systému, jako je rovnost stran a vyhýbání se zbytečným průtahům v právním procesu, před možným zneužíváním možnosti vyjadřovat se v regionálním či menšinovém jazyce. Takováto legitimní obava nicméně neopravňuje jakákoli obecná omezení závazků smluvních stran, vyplývajících z tohoto odstavce; o zneužití nabízených možností bude muset spíše rozhodnout v jednotlivých případech soudce.

92. Odlišně se přistupuje k trestnímu, občanskoprávnímu a správnímu soudnímu řízení a varianty, s nimiž počítá charta, jsou přizpůsobeny osobitě povaze každého z nich. Jak naznačuje výraz "a/nebo", některé z těchto variant lze uplatnit kumulativně.

93. Ustanovení Článku 9, odstavec 1, se vztahují k řízení před soudy. V závislosti na konkrétních opatřeních pro výkon spravedlnosti v každém státě, termín "soudy", by měl, kde je to třeba, být chápán tak, že zahrnuje další orgány, které vykonávají soudní funkce. To je důležité zejména v případech bodu c.

94. První varianta bodů a, b a c Článku 9 odstavec 1 používá výraz "vedení soudního řízení v regionálních a menšinových jazycích". Tento výraz každopádně napovídá, že relevantní regionální či menšinový jazyk se používá v soudní síni a při těch řízeních, jichž se účastní strana hovořící tímto jazykem. Přesný rozsah výrazu "vedení soudního řízení" si však musí určit každý stát ve světle konkrétních charakteristik svého soudního systému.

95. Je třeba zdůraznit, že odstavec 1.a.ii, v němž se strany zavazují, že obžalovanému bude zaručeno právo užívat svůj regionální či menšinový jazyk, jde nad rámec ustanovení v Článku 6, odstavec 3.e Evropské úmluvy o lidských právech, že obžalovaný má právo na bezplatné služby tlumočnicka, pokud nerozumí nebo nemluví jazykem užívaným u soudu. Stejně jako body b.ii a c.ii vychází z úvahy, že i když mluvčí regionálním či menšinovým jazykem jsou schopni hovořit úředním jazykem, pokud se mají hájit před soudem, mohou cítit potřebu vyjadřovat se v jazyce, který je jim emocionálně bližší nebo v němž hovoří plynněji. Bylo by tudíž proti smyslu této charty, kdyby se její působnost omezovala na situace praktické nezbytnosti. Na druhé straně, jelikož toto ustanovení jde nad rámec čistě lidskoprávního aspektu tím, že vlastně dává možnost volby obžalovanému a vyžaduje, aby mu podle jeho rozhodnutí byly poskytnuto nezbytné vybavení, bylo shledáno rozumným, aby státy měly možnost určitého uvážení, zda to akceptovat či nikoli a v jistých soudních okresech působnost ustanovení omezit.

96. Účelem odstavce 1.d je zajistit, aby překlad nebo tlumočení, jež se mohou stát nezbytnými při uplatnění Článku 9, odstavce 1.b a c, byly poskytnuty zdarma. V případě států, které si tento bod nezvolí, bude na nich, zda otázku vyřeší buď podle stávajících právních ustanovení anebo přijetím nových konkrétních ustanovení, jež by zohledňovala potřebu podporovat regionální a menšinové jazyky. Z toho by plynulo, zda by náklady hradila úplně či zčásti osoba, která požadavek pro daný akt uplatňuje, či zda by byly sdíleny všemi stranami apod.

97. Odstavec 2 se vztahuje na platnost právních dokumentů sepsaných v regionálním či menšinovém jazyce. Jeho působnost je de facto omezena, jelikož neoznačuje veškeré podmínky platnosti právního dokumentu, ale pouze stanoví, že skutečnost, že dokument je sepsán v regionálním či menšinovém jazyce nemůže sama o sobě být důvodem k popření jeho platnosti. Krom toho nebrání státu, aby v takovém případě stanovil další formality, například nutnost doložit nějakou formu osvědčení v úředním jazyce. Z odstavce 2 vyplývá, že s obsahem dokumentů, jichž se bude dovolávat strana hovořící regionálním či menšinovým jazykem, je druhá strana či zainteresované třetí strany nehovořící regionálním či menšinovým

jazykem přímo či nepřímo (inzerátem, státní informační službou atd.) obeznámeny způsobem, jemuž rozumí.

98. Uplatněním Článku 9 odstavec 2 není dotčena platnost smluv a úmluv o vzájemné pomoci v právních záležitostech, v nichž se konkrétně řeší otázka jazyků, jež mají být užity.

99. Odstavec 3 se týká překladu legislativních textů do regionálních a menšinových jazyků. Věta “pokud již nejsou poskytnuty jinak” se týká případů, kdy text již v regionálním či menšinovém jazyce existuje, jelikož byl již přeložen do podobného nebo stejného jazyka, který je úředním jazykem jiného státu.

Článek 10 – Správní orgány a veřejné služby

100. Účelem tohoto Článku je umožnit mluvčím regionálních a menšinových jazyků uplatňovat jejich občanská práva a plnit jejich občanské povinnosti v podmínkách, jež respektují jejich způsob vyjadřování.

101. Ustanovení mají hlavně za cíl zlepšit komunikaci mezi veřejnými institucemi a uživateli regionálních či menšinových jazyků. Je pravda, že sociální i kulturní situace se vyvíjela tak, že naprostá většina lidí, hovořícími těmito jazyky je bilingvní a schopná užívat pro komunikaci s veřejnými institucemi úřední jazyk. Umožnit však používání regionálních a menšinových jazyků ve styku s těmito institucemi je zásadně důležité pro postavení těchto jazyků a jejich rozvoj a také ze subjektivního hlediska. Je zřejmé, že pokud je jazyk zcela vyloučen ze styku s úřady, byl by de facto negován jako takový, jelikož jazyk je prostředkem veřejné komunikace a nemůže být omezen jen na oblast soukromých vztahů. Navíc, pokud je jazyku odepřen přístup k politické, právní nebo administrativní sféře, začne postupně ztrácet svůj terminologický potenciál a stane se jazykem “invalidním”, neschopným vyjádřit veškeré aspekty života společnosti.

102. Článek 10 rozlišuje tři kategorie činnosti vykonávané orgány veřejné moci:

- činnost orgánů státní správy: to znamená tradiční počiny orgánů veřejné moci, zejména v podobě výkonu veřejných výsad a pravomocí podle obecného práva (odstavec 1);
- činnost orgánů místní a regionální správy, tj. obecných orgánů nižších územněsprávních celků s pravomocí samosprávy (odstavec 2);
- činnost institucí poskytujících veřejné služby buď podle veřejného nebo soukromého práva, tam kde zůstávají pod veřejnou kontrolou: poštovní služby, nemocnice, elektřina, doprava atd. (odstavec 3).

103. V každé oblasti, při nezbytném přizpůsobení specifické povaze dotyčných úřadů či institucí, je vzata v úvahu různorodost postavení jazyků. V některých případech charakteristika regionálního či menšinového jazyka umožňuje jeho uznání za jazyk “kvazi-úřední”, čímž se z něj stává na jeho vlastním území pracovní jazyk, čili normální prostředek komunikace veřejných institucí. (Normou zůstává přechod na úřední či nejrozšířenější jazyk v kontaktu s osobami, které regionálním či menšinovým jazykem nemluví.) Alternativně může být jazyk užíván alespoň ve styku, který tyto instituce mohou mít s osobami, jež se na ně v daném jazyce obrátily. Ovšem tam, kde objektivní postavení regionálního či menšinového jazyka podobné řešení znemožňuje, jsou poskytnuty určité minimální záruky, ochraňující postavení uživatelů dotyčného jazyka: ústní či písemné žádosti nebo dokumenty mohou být legitimně předkládány v regionálním či menšinovém jazyce, z čehož ovšem nevyplývá povinnost v tomtéž jazyce odpovědět.

104. Závazky stran v odstavcích 1 a 3 jsou kvalifikovány obratem “v míře, v níž je to rozumně možné”. Tato výhrada není míněna jako náhrada pro uplatnění možnosti, přiznané stranám Články 2, odstavec 2 a 3, odstavec 1, vynechat některá ustanovení Části III charty z jejich závazků vůči každému konkrétnímu jazyku. Snaží se však zohlednit skutečnost, že některá uvedená opatření mají značné důsledky, pokud jde o finance, zaměstnance nebo kvalifikaci. Přijetí určitého ustanovení ve vztahu k určitému jazyku s sebou nezbytně nese závazek poskytnout zdroje a učinit nezbytné administrativní úpravy potřebné k jeho efektivnímu uplatnění. Je nicméně zřejmé, že mohou existovat okolnosti, v nich úplné a bezpodmínečné naplnění dotyčného ustanovení není nebo prozatím není realistické. Věta “v rámci reálných možností” dává stranám možnost určit při implementaci relevantních ustanovení, zda v jednotlivých případech takové

okolnosti nastaly.

105. Podmínky odstavce 2 a obzvláště závazek stran "umožnit a/nebo podpořit" jsou formulovány tak, aby zohledňovaly zásadu místní či regionální autonomie. Neznamenají, že implementaci ustanovení, která jsou v něm obsažena a jež se týkají orgánů veřejné správy, jež jsou občanovi nejbliž, přikládají menší důležitost. Na obecnější úrovni si CAHLR byl vědom, že uplatňování některých ustanovení charty spadá do kompetence místních nebo regionálních úřadů a může pro ně znamenat značné náklady. Strany by měly dbát, aby naplňování charty respektovalo zásady místní autonomie, definované Evropskou chartou místní samosprávy, obzvláště Článkem 9, odstavec 1, jenž stanoví, že "Místní orgány mají právo v rámci vnitrostátní hospodářské politiky na odpovídající vlastní finanční zdroje, s nimiž mohou v rámci svých pravomocí volně disponovat."

106. Odstavec 2 upravuje užívání regionálních a menšinových jazyků "v rámci" místní či regionální správy. Tato formulace má naznačit, že regionální či menšinové jazyky mohou být dotčeným úřadem užívány jakožto pracovní jazyk; nevyplývá z toho ovšem, že regionální či menšinový jazyk může být užíván při komunikaci s ústřední vládou.

Článek 11 – Média

107. Čas a prostor jež si regionální a místní jazyky mohou zajistit v médiích je pro jejich zachování životně důležitý. Dnes si žádný jazyk nemůže uchovat svůj vliv, pokud nemá přístup k novým formám veřejné komunikace. Rozvoj těchto forem na celém světě a technologický pokrok vedou k oslabování kulturního vlivu méně rozšířených jazyků. Pro hlavní média, obzvláště televizi, je zpravidla rozhodujícím faktorem počet diváků, Regionální a menšinové jazyky ovšem představují jen nevelký kulturní trh. Vzdor novým příležitostem, jež se jim díky pokroku vysílacích technologií nabízejí, stále platí, že k získání přístupu do médií potřebují veřejnou podporu. Média ovšem představují oblast, kde je možnost intervencí veřejných orgánů omezená a využívání regulací není příliš účinné. Orgány veřejné správy v této oblasti působí hlavně pobídkami a poskytováním pomoci. Ve snaze zajistit, aby podobné pobídky a pomoc mohly být poskytovány na podporu regionálních a menšinových jazyků, charta žádá státy, aby přijaly závazky na různých úrovních.

108. Opatření opírající se o ustanovení v tomto Článku budou sloužit ve prospěch uživatelů regionálních či menšinových jazyků v rámci oblastí, v nichž jsou tyto jazyky rozšířeny. Nicméně formulace odstavce 1, která se liší od formulací v jiných článcích, bere v úvahu zvláštní povahu obzvláště audiovizuálních médií. Proto, i když opatření se mají vztahovat na určité území, mohou se jejich účinky šířit i daleko mimo jeho hranice; na druhé straně taková opatření není nutno na daném území uplatnit, pokud by těm, kdo tam žijí, nebyla ku prospěchu.

109. Je známo, že orgány veřejné moci v různých státech mají různý stupeň kontroly nad médii. Z tohoto důvodu je v odstavcích 1 a 3 specifikováno, že rozsah jejich závazků je určen rozsahem jejich kompetence, práv a legitimní rolí v této oblasti. Také je zdůrazněno, že legitimní role státu při vytváření právního rámce a podmínek, za kterých může být v každé zemi dosaženo účelu tohoto článku, je vymezena principem autonomie médií.

110. Odstavec 1 Článku 11 rozlišuje mezi závazky, jež jsou navrhovány ve prospěch regionálních a menšinových jazyků v oblasti rozhlasu a televize, podle toho, zda mají poslání veřejné služby. Takovéto poslání, jež může být uskutečňováno vysílacími stanicemi veřejnoprávními nebo soukromými, znamená poskytování široké škály programů, jež berou v úvahu i menšinový vkus a zájmy. V této souvislosti může stát učinit opatření pro vysílání pořadů v regionálních či menšinových jazycích. Bod a poukazuje na tuto situaci. Na druhé straně, tam, kde je vysílání považováno pouze za funkci soukromého sektoru, stát nemůže dělat víc než "vybízet a/nebo usnadňovat" (body b a c). Na tištěná média se vztahuje pouze tato situace (bod e). Kde je to relevantní, zahrnuje závazek smluvních stran rovněž přidělení potřebných frekvencí těm, kdo vysílají v regionálních nebo menšinových jazycích.

111. Jakkoli mohou státy ve vztahu k médiím sehrávat jen minimální roli, normálně si přinejmenším zachovávají pravomoc garantovat svobodu šíření informací anebo odstraňovat překážky pro takovouto

svobodu. Z tohoto důvodu neobsahuje odstavec 2 stejnou podmínku, týkající se rozsahu kompetence orgánů veřejné správy, jako odstavec 1. Závazek garantovat svobodu příjmu signálu se vztahuje nejen na překážky záměrně kladené přijímání programů vysílaných ze sousedních zemí, ale také na pasivní překážky, vzniknuvší z neschopnosti kompetentních orgánů učinit nezbytné kroky pro umožnění takového příjmu.

112. Jelikož je možné, že vysílání ze sousedního státu není podřízeno stejným legitimním podmínkám jako pořady produkované na vlastním území relevantní strany, třetí věta tohoto odstavce zavádí pojistku, která je formulovaná ve stejných termínech jako Článek 10, odstavec 2 Evropské úmluvy o lidských právech týkající se svobody slova. Ve vztahu k televizi je ovšem třeba zdůraznit, že pro státy, jež jsou signatáři Evropské úmluvy o přeshraniční televizi, budou okolnosti a podmínky, za nichž mohou svobody, garantované Paragrafem 10, odstavec 2 charty být omezeny, určeny touto úmluvou, konkrétně zásadou neomezování přenosu programových služeb, jež jsou v souladu s podmínkami Úmluvy o přeshraniční televizi, na vlastní území. Tato ustanovení se navíc nedotýkají nutnosti respektovat autorská práva.

113. Článek 11, odstavec 3 upravuje zastoupení zájmů uživatelů regionálních a menšinových jazyků v orgánech zodpovědných za zajišťování plurality v médiích. Podobné struktury existují ve většině evropských zemí. Slova “nebo byly vzaty v úvahu” byla doplněna v reakci na možné obtíže spojené s určováním, kdo jsou zastupitelé uživatelů těchto jazyků. CAHLR měl nicméně za to, že dostačuje, jsou-li jazykové skupiny zastoupeny za podobných podmínek jako ostatní kategorie obyvatelstva. Toho by bylo lze dosáhnout například prostřednictvím orgánů zastupujících regionální a menšinové jazyky, o nichž hovoří Článek 7, odstavec 4 charty.

Článek 12 – Kulturní činnost a kulturní zařízení

114. Stejně jako u Článku 11 jsou státy žádány, aby své závazky přijaly v rozsahu, v němž mají orgány veřejné správy pravomoc, působnost nebo legitimní roli, umožňující jim podnikat účinné kroky. Jelikož však mají orgány veřejné správy nezpochybnitelný vliv na podmínky, za nichž se kulturní zařízení využívají, charta jim ukládá dohlédnout na to, aby regionální a menšinové jazyky měly při provozování těchto zařízení přiměřené místo.

115. V odstavci 1 a jsou státy žádány o obecnou podporu iniciativ typických pro kulturní projevy specifické pro menšinové či kulturní jazyky. Prostředky pro tuto podporu jsou tytéž, z nichž se obvykle čerpá pro účely podpory kultury. Výraz “různé možnosti zpřístupnění děl...” se vztahuje – v závislosti na druhu dotčené kulturní činnosti – na publikace, představení, prezentace, rozšiřování, přenosy apod.

116. Vzhledem k omezenému počtu mluvčích v rámci populace nemají regionální a menšinové jazyky stejnou kulturní produktivitu jako jazyky více rozšířené. Aby bylo podpořeno jejich užívání a také aby jejich uživatelé získali přístup k širokému kulturnímu dědictví, je nezbytné uchýlit se k technikám překladu, dabingu, postsynchronizace a titulkování (odstavec 1.c). Nemají-li vzniknout kulturní bariéry, musí být proces obousměrný. Je tudíž zásadně důležité pro životaschopnost a postavení regionálních i menšinových jazyků, aby s významnými díly, jež jsou v těchto jazycích vyprodukována, byla seznámena i širší veřejnost. To je účelem odstavce 1.b.

117. Co se týká fungování kulturních institucí, tj. orgánů, jejichž funkcí je vyvíjet nebo podporovat nejrůznější formou kulturní aktivity, státy jsou vyzývány, aby dohlédly, že tyto instituce ve svých programech přikládají dostatečný význam znalosti a užívání regionálních a menšinových jazyků a kulturám, jejichž jsou nositeli (Článek 12, odstavce 1.d až f). Charta samozřejmě nemůže specifikovat, jak mají být regionální či menšinové jazyky vtěleny do činnosti těchto institucí. Hovoří pouze o jejich “vtělení vhodným způsobem”. Role států v této oblasti spočívá obecně v poskytování vodítek a dohledu; nežádá se od nich, aby tento cíl sledovaly samy, pouze aby “zajistily”, že sledován je.

118. Charta rovněž pamatuje na to, aby pro každý regionální či menšinový jazyk byl vytvořen orgán, jenž by zodpovídal za shromažďování, archivaci a šíření děl v tomto jazyce (Článek 12, odstavec 1.g). Vzhledem ke slabému postavení mnoha regionálních a menšinových jazyků je nezbytné tuto činnost organizovat

systematicky, přičemž je na každém státě, aby rozhodl jak ji bude organizovat. Za účelem implementace zmíněného odstavce g může být pro některé státy nezbytné upravit svou legislativu týkající se povinných výtisků a archivů tak, aby se výše zmíněný orgán mohl podílet na uchovávání děl v regionálních či menšinových jazycích.

119. Uplatnění Článku 12, odstavec 1 se vztahuje na území, na němž jsou regionální či menšinové jazyky užívány, ačkoli je zřejmé, že řada jeho ustanovení má důsledky, přesahující jeho hranice. Nicméně, vzhledem k povaze kulturní osvěty a potřeb existujících mimo oblasti, v nichž jsou tyto jazyky tradičně užívány (obzvláště v důsledku vnitřní migrace) zavádí Článek 12, odstavec 2 ustanovení odpovídající ustanovením Článku 8, odstavec 2.

120. Všechny země usilují o podporu své národní kultury v zahraničí. Pro poskytnutí úplného a věrného obrazu této kultury by podobná podpora neměla opomíjet regionální a menšinové jazyky. Tento závazek, jež upravuje Článek 12, odstavec 3, představuje jeden způsob, jak uplatnit zásadu uznání regionálních a menšinových jazyků, vtělenou v Článku 7, odstavec 1.a, Části II charty.

Článek 13 – hospodářský a společenský život

121. V hospodářských a společenských systémech, jež charakterizují členské země Rady Evropy, je zasahování orgánů veřejné správy do hospodářského a společenského života omezeno hlavně na vyhlášení zákonů a předpisů. Za těchto okolností mají úřady jen omezené možnosti zajistit, aby se regionálním a menšinovým jazykům dostalo v těchto sektorech náležitě pozornosti. Nicméně charta nabízí v této oblasti určitý počet opatření. Na jedné straně usiluje o vymýcení takových opatření, jež užívání těchto jazyků v hospodářském a společenském životě znemožňují nebo znesnadňují, a na druhé straně navrhuje řadu opatření pozitivních.

122. Ustanovení Článku 13, odstavec 1, nabízejí konkrétní aplikaci zásady nediskriminace. Proto by měla být uplatňována po celém území smluvních států a nikoli pouze v těch částech, kde se užívají regionální a menšinové jazyky.

123. Článek 13, odstavec 2 charty vyjmenovává různá konkrétní opatření na podporu regionálních a menšinových jazyků v tomto sektoru. Ta jsou z praktických důvodů omezena na zeměpisné oblasti, kde se těmito jazyky hovoří. Co se týká výhrady “v rámci reálných možností”, odkazujeme na vysvětlení pod Článkem 10 výše v textu (viz odstavec 104). Závazky smluvních stran samozřejmě sahají pouze tam, kam sahá pravomoc orgánů státní správy, což je výhrada, která je relevantní pouze bodu c.

Článek 14 – Přeshraniční výměny

124. Tento článek rozšiřuje a rozvíjí myšlenku uvedenou v Článku 7, odstavec 1.i, proto je třeba odkázat na vysvětlení podaná výše (viz odstavce 69-70).

125. Přeshraniční spolupráce se mezi sousedními regiony různých států rozvíjí v mnoha oblastech. Je třeba poznamenat, že v některých případech může být podobná situace považována za problém z hlediska územní celistvosti. S tím, jak se nyní evropské státy sblíží, vyvstává tu příležitost pro zmíněné státy uplatnit “kulturní faktor” pro posílení vzájemného porozumění. Rada Evropy vypracovala náčrt úmluvy o přeshraniční spolupráci na lokální a regionální úrovni. Je sice žádoucí takovou spolupráci obecně rozvíjet, odstavec b však zdůrazňuje, že to ve zvýšené míře platí pro situace, kdy je stejný regionální jazyk užíván po obou stranách hranice.

126. Možná spolupráce by se mohla dotýkat záležitostí jako je rozvoj partnerství mezi školami, výměny učitelů, vzájemné uznávání diplomů a kvalifikace, společné organizování kulturní činnosti, rozšířené sdílení kulturních statků (knih, filmů, výstav atd.) a přeshraniční aktivity kulturních agentur (divadelních společností, lektorů apod.) Za jistých okolností by to mohl být uspokojivý (a méně nákladný) způsob naplnění závazků, učiněných v kontextu jiných článků charty: například podle ustanovení o zařízeních vysokoškolského vzdělávání, uvedené v Článku 8, odstavec 1.e, by mohla dvoustranná dohoda upravit podmínky tak, aby

dotyční studenti mohli navštěvovat patřičné instituce v sousedním státě.

Část IV – Uplatňování charty

(Články 15-17)

127. Aby uplatňování charty mohlo být monitorováno Radou Evropy, jejími členskými státy a širokou veřejností, byl zvolen systém periodických zpráv, jimiž by smluvní strany podávaly informace o své činnosti při naplňování jejích ustanovení. Zprávy jsou tříleté; první zpráva, která má popsat postavení regionálních a menšinových jazyků v době, kdy charta v dotyčném státě vstupuje v platnost, musí být předložena do roka od data vstupu v platnost.

128. Pro zajištění účinného systému monitoringu charta stanoví, že bude vytvořen výbor expertů, který bude zkoumat zprávy předložené smluvními stranami. K tomuto výboru expertů se také budou moci obracet orgány nebo sdružení, jež budou chtít poskytnout další informace nebo popsat konkrétní situace ve vztahu k uplatňování charty, obzvláště její Části III (Článek 16, odstavec 2). K tomuto expertnímu výboru budou mít přístup ohledně záležitostí, týkajících se určité smluvní strany, pouze orgány registrované v dané zemi. Účelem tohoto pravidla je zabránit skupinám, majícím sídlo mimo smluvní stranu, již se uplatňování charty dotýká, aby vytvořeného systému monitorování využívaly pro vyvolávání neshod mezi stranami.

129. Je třeba zdůraznit, že se nejedná o postup rovný stížnosti k soudu. Expertní výbor má pouze za úkol monitorovat naplňování charty a za tímto účelem získávat informace. Orgány zmíněné v Článku 16 po něm nesmějí žádat, aby se choval jako kvazi-odvolací soud.

130. Expertní výbor si může kterékoli předložené informace ověřit v dotčených státech a musí si od nich vyžádat další vysvětlení nebo informace, jež pro své šetření potřebuje. Výsledky spolu s komentáři dotčených států sdělí experti při prezentování svých zpráv Výboru ministrů. Ačkoli se může zdát, že v zájmu otevřenosti by tyto zprávy měly být automaticky zveřejňovány, převážil názor, že, jelikož mohou obsahovat návrhy doporučení, která může Výbor ministrů učinit na adresu jednoho či více států, měl by právě Výbor ministrů posoudit případ od případu, v jakém rozsahu by zprávy měly být zveřejněné.

131. Počet členů expertního výboru bude stejný jako počet smluvních stran charty. Musí to být lidé uznávané odborné způsobilosti v oboru regionálních či menšinových jazyků. Zároveň tím, že klade důraz na ryze osobní rys "vysoké mravní způsobilosti", charta jasně stanoví, že experti jmenovaní do výboru by při plnění svého úkolu měli jednat nezávisle a nepodléhat pokynům dotčených vlád.

132. To, že monitorování aplikace charty bude svěřeno výboru expertů, umožní nashromáždit určitý objem objektivních informací popisujících postavení regionálních či menšinových jazyků a přitom plně respektovat specifické zodpovědnosti států.

Část V – Závěrečná ustanovení

133. Závěrečné doložky, obsažené v Článcích 18 až 23 vycházejí ze vzoru závěrečných doložek po úmluvy a dohody uzavírané v rámci Rady Evropy.

134. Bylo rozhodnuto nezahrnovat mezi tato závěrečná ustanovení teritoriální doložku, jež by státům umožňovala vyloučit část svých území z působnosti charty. Důvodem je, že ze samotné podstaty charty vyplývá, že se zaměřuje především na určitá území, konkrétně ta, kde se hovoří regionálními či menšinovými jazyky; navíc mají smluvní státy již přiznané právo, podle Článku 3, odstavce 1, specifikovat ty regionální a menšinové jazyky, na něž se jejich detailně určené závazky budou vztahovat.

135. Podle Článku 21 mají smluvní strany právo učinit výhrady pouze vůči odstavcům 2 až 5 Článku 7 charty. Podle mínění CAHLR by smluvní státy neměly mít možnost činit výhrady vůči Článku 7, odstavec 1, jelikož tento odstavec obsahuje cíle a principy. Co se týká Části III, je toho názoru, že vůči textu, který již

smluvním stranám poskytuje takovou možnost volby závazků, by výhrady byly nevhodné.

136. Vzhledem k významu předmětu charty pro mnoho států, které nejsou anebo zatím nejsou členy Rady Evropy, bylo rozhodnuto, že charta bude otevřenou úmluvou a nečlenské státy mohou být přizvány k přistoupení (Článek 20).